

Entropie

Entropie

Hub Zwart

© 2013 Copyright Hub Zwart
ISBN 978-94-90683-10-8

Inhoud

Aotearoa	9
<i>Waitangi</i>	11
<i>Aotearoa</i>	12
<i>Hine-te-Aparangi</i>	13
<i>Tongariro</i>	14
<i>Wai-O-Tapu</i>	15
<i>Bay of Plenty</i>	16
<i>Rotorua</i>	17
<i>Waikino</i>	18
<i>Auckland</i>	19
<i>Tamaki Makaurau</i>	20
<i>Muangawhau</i>	21
<i>Ringatu</i>	22
<i>Afscheid van Auckland</i>	23
<i>Wainui</i>	24
Artefacten	25
<i>De vuursteengroeve</i>	27
<i>Oermuziek</i>	28
<i>Akoestiek</i>	29
<i>Vuur</i>	30
<i>Akkers</i>	31
<i>Overheid</i>	32
<i>Schoonschrift</i>	33

De wil tot weten	35
<i>Hamlet: Act 1, Scene 1</i>	37
$H \Psi = E \Psi$	38
<i>Vergankelijkheid</i>	39
<i>Leven is oorlog</i>	40
<i>Creationisme</i>	41
<i>Toekomstscenario</i>	42
<i>Tehamana</i>	43
Archeologie	45
<i>Yakutsk</i>	47
<i>Zondeval</i>	48
<i>Nachtogen</i>	49
<i>Droom (Titanic)</i>	50
<i>De Kimbren</i>	51
<i>Arbeid</i>	52
<i>1945</i>	53
Een Liefde	55
<i>De beeldhouwster als beeld</i>	57
<i>Eenmalig</i>	58
<i>Wroeging</i>	59
<i>Benedetta sei tu</i>	60
<i>Film van de dag</i>	61
<i>Zeelucht</i>	62
<i>Bekentenis</i>	63

Gorterstudies	65
<i>Pan</i>	67
<i>Arbeidersschemering</i>	68
<i>Apotheose</i>	69
<i>Slotzang</i>	70
<i>Totaalkunst</i>	71
<i>Kunstenaarsliefde</i>	72
<i>Gorterfragmenten</i>	73
Thuisfront	75
<i>Londen 2012</i>	77
<i>Studeerkamer</i>	78
<i>Bijbelse anatomie</i>	79
<i>Maori voor beginners</i>	80
<i>Huiswaarts</i>	81

Aotearoa

Waitangi

De blauwe baai trekt enkel dagtoerisme,
Geen volksoploop, geen menigten, geen stoeten,
Toch kruiste hier modern imperialisme
De Polynesische migratieroute.

Hier onderschikten, naar de geest der tijd,
Zich opperhoofden en gezagsbewaarders
Van een volk van stoere kanovaarders
Aan de Britse soevereiniteit.

Vervolgens, door geschipper en gehussel
Met namen, werd de oude tijd verbloemd:
Nieuw-Zeelands nieuwe hoofdstad werd vernoemd

Naar Wellington – omdat hij ooit, bij Brussel,
Napoleon versloeg, dat maakt beroemd -
En Kororāreka werd domweg Russell.

*Aotearoa**Kupe en zijn vrouw Hine ontdekken Nieuw-Zeeland*

Hun tocht: één zeetocht, zonder interruptie,
 Met een atlas van gevlochten takken;
 De oceaan bleef leeg: één effen, vlakke
 Spiegel, en de hemel: één eruptie

Van wolken, kleuren, sterren en signalen
 Waarmee zich, zonder cijfers, zonder meten,
 Reisdoel, koers, positie liet bepalen –
 Als een cijferloze vorm van weten.

De ochtend gaf zich aan op land beluste
 Kanovaarders bloot, de nevel klaarde
 Op en zij ontwaakte en ontwaarde

Een lange witte wolk; hij leek te rusten
 Op eilandgroepen, zwarte bergen, kusten:
 Haar blik had land ontdekt, rotsvaste aarde.

Hine-te-Aparangi ('dochter van het volk')

Zij droeg haar stafkaart van de oceaan
Als sieraad om haar hals: een zeewiersnoer,
Een schelpenarchipel van paarlemoer,
Elk schelpje was de top van een vulkaan.

Ze koersten doelgericht, beheerst, behendig,
Ook als de dag door helse, grandioze
Regenval werd zoekgebracht met hozen,
Haar lichaam bleek schrikbarend weersbestendig.

En zoals Boeings 's nachts op kano's lijken,
Glijdend boven een gouden metropool,
Zo gleed hun kano, zonder om te kijken,

Onder een sterrenstad met duizend wijken:
Één glimwormgrot van evenaar tot pool,
De sterrensluier werd haar aureool.

Tongariro ('aan Zuidenwind ten prooi')

De zon, die in Nieuw-Zeeland in het Noorden
 Staat, verdrijft de nevels van de flanken
 Van de besneeuwde, goddelijke, blanke
 Majestueuze, stoere, onverstoorde

Kraters. En de langgerekte, slanke
 Kauri die zich met hun ongehoorde
 Groeikracht door de biomassa boorden,
 Zijn hier niet omgewerkt tot turf of planken.

Dit landschap is een bergplaats van relictten:
 De slapende of schijnbaar uitgedoofde
 Vulkanen zijn als mythische, onthoofde

Reuzen die, na grimmige conflicten,
 Waarbij ze moordden, huishielden en roofden,
 Zich mokkend in een constellatie schikten.

Wai-O-Tapu ('onaanraakbaar water')

Toen de natuur veel jonger was en woester
Dan nu, was dit de aanblik die zij bood:
Bodems rood als ijzer, grauw als lood,
Of zwavelgeel, gekarteld als een oester.

Het brouwsel kolkt als giftige champagne,
De aarde damp, de zwaveldrab bezinkt
Als gele modder of als zwarte inkt
In puisteenbekkens van gestold oranje.

De aarde was een andere planeet:
Das Sein war wie ein chemisches Labor...
Elders is natuur gestolde woede,

Hier brouwt zij nog haar mengsels, klotsend heet,
Haar pap, hier bleef zij kneden, kleuren, bloeden
En alles oogt heel zuiver óf heel goor.

Bay of Plenty

Ooit gleden hier Maori in hun prauwen
Door zinderende, blakende, sublieme
Golven, en in weidse, hemelsblauwe
Watermassa's plantten zij hun riemen.

De hoge, maagdelijke, maritieme
Bergen leken lichamen van vrouwen,
En in hun bekkens, als besneeuwde gouwen,
Schitterde, als gletsjerijs, hun hymen.

In deze baai werd hongersnood gelenigd,
Maar wie het ook maar waagde er te landen
Werd doodgeknuppeld, omgebracht, gestenigd,

Waarna men hem onthoofde en ontmande;
Een clancultuur, door zang en dans verenigd:
Een taalgroep die een oceaan omspande.

Rotorua (St. Faith's Church)

Even wisselvallig als het weer
Of als de paardans van de zwarte zwanen
Zijn de kleurformaties van het meer,
Deinend tussen slapende vulkanen.

De witte koppen: als Maorikrijgers,
Betroffen in een opgewonden, snelle
Stormloop, op de kade, op de steigers,
Voorover stortend binnen vijf, zes tellen;

Maar in het kerkraam, op een glazen plaat,
In glas geëetst, in Korowai-gewaad,
Verschijnt de Heer, als gids of bruidegom,

Gebarend, of ook ik te water kom:
Dit beeld verzinnebeeldt, in woord en daad,
Geloof, het 'wezen' van het christendom...

Matteüs 14: 23-31

Waikino ('bezoedeld water')

Het goudzoekersravijn: hier werd het pure
Gouderts uit de bodem losgezongen
En wie tot deze plek was doorgedrongen,
Als pionier dan wel te elfder ure,

Vergalde er met emfyseem zijn longen.
Met de rivier, een goudzeef van nature,
Die zelf, om niet, kon filteren en schuren,
Werd evenmin zachtzinnig omgesprongen.

Dat wat de aarde op had willen tasten
Voor eeuwig, werd fluïde, kwam als geld
In omloop, met ontstellend grof geweld:

Ook Kauribomen met hun witte basten
Werden als onmetelijke masten
Voor scheepsbouw door een monsterzaag geveld.

Auckland

Gelegen aan twee kusten, op een engte,
In een oceaan van blauwe tinten,
Als het Polynesische Korinthe,
Met weinig breedte tegen heel veel lengte.

Voorbij de Skyline zoek ik de onscherpe
Contouren van vervluchtigde idylles:
Een land van dode kraters, vestingterpen
En van een Polynesische Achilles.

Een landschap met een vijftigtal vulkanen
Waar in homerische, getatoeëerde
Helden roeiden, vochten, manoeuvreerden,
Nog niet verkaveld door Europeanen.

Een *Ilias*, om vrouwen, buit en eer,
Maar op de Zuidelijke hemisfeer.

Tamaki Makaurau

Auckland droeg, oorspronkelijk, de naam
Van ‘dame waarop honderd vrijers azen’,
Hun ambacht, als notoire vechtersbazen,
Was teamsport, in hun snelle oorlogspraam.

Ze maakten vaart terwijl ze, vakbekwaam,
Hun routekaarten in de sterren lazen;
Nu lijkt de metropool één amalgaam,
Eén postmodern gezwel: één metastase.

Een wereldstad, groots opgezet, ontworpen,
Met grote, blanke, polyester arken
In plaats van houten, uitgehakte barken

En hun ommuurde en versterkte dorpen
Werden door een grootmacht onderworpen
En vormen nu een archipel van parken.

Muangawhau

Vanaf Mount Eden, als een citadel,
Een Polynesische Akropolis,
Maakt Auckland, als maquette, als model,
Goed zichtbaar wat de streek van oorsprong is:

Een uitgedoofde kraterarchipel.
Een panorama met geschiedenis:
Hier huisde een Maori Willem Tell,
Een klimtocht eert zijn nagedachtenis.

Mijn poëzie bezingt bij voorkeur dode
Helden, de voorbije periode,
Als een vorm van voorouderverering;

Maar Auckland, als ultieme antipode,
Als sluitstuk van de mondialisering,
Vraagt ook *als stad* om aandacht en waardering.

Ringatu

De zon gaat onder en de baai vergrijst,
De duisternis rukt op als blauwe mist,
Alsof een metropool wordt uitgewist
En de Maoritijd zijn recht opeist.

Alsof een hand mij uit het heden grist
En in een glazen tijdmaschine hijst:
Een observatiepost, door nacht omlijst,
Een tuin der lusten voor een escapist.

De stad: slechts spiegel, Melkwegstergeschitter,
Het water uit de bodem smaakt weer bitter,
Wat straat, beton of asfalt was, wordt zand,

Terwijl, tot schrik van huis- en hardbezitter,
De sekte van de Opgeheven Hand
Beslag legt op *te whenua*, hún land.

Afscheid van Auckland

De wereld lijkt één lange, witte nevel,
Alsof een toverspreuk, een *charm*, een *spell*,
Na veel getos, gedans, gezang, geprevel,
Nu vat krijgt op omgeving en gestel,

Als onlust, onbehagen, onrust, wrevel,
Temeer omdat ik, in een luxe hotel -
Immense ramen in een glazen gevel -
Van een halve marathon herstel.

De hemel lijkt één lange witte wolk,
Mijn blikveld kan de brug niet meer bereiken:
Hoe een complete stad, met zoveel volk,

Zo op kan gaan in mist, met al zijn wijken,
Met al die wolkenkrabbers die hier prijken,
Zo door de nevel overspoeld kan lijken.

Wainui ('Het grote water')

Nieuw-Zeeland ligt één halfrond hier vandaan,
 Toch doe ik, met een nachtdroom als mijn prauw,
 Het strand van Whangaparaoa aan:
 De eerste aanlegplaats, de eerste gouw,

De poort naar Polynesisch Kanaän,
 Want voor hun stenen tijdperkvaartuigbouw
 Gold het grote water, tergend blauw,
 Als hemelruim, dit strand als landingsbaan.

Mijn taal, mijn logica zijn a priori
 Westers, blank, geletterd en abstract,
 Toch leg ik primair via taal contact

Met landschap, *genius loci* en historie
 En daarom stort ik, als autodidact,
 Mezelf met hart en ziel op het Maori.

Artefacten

De vuursteengroeve

In mergelgrotten, onder kalkgewelven,
In hellingbossen, met als vergezicht
Het dal, de Maas, ter hoogte van Maastricht:
Oeroude beitelsporen van het delven

Van vuursteen, van de vuursteenrevolutie;
De bossen zijn restanten van hun woud,
Van hieruit vond te voet de distributie
Plaats, hier dolven zij het blauwe goud.

Rijckholt

Oermuziek

Een liedje in de vroege steenbijtijd
Was als één trage, monotone dreun,
Een langgerekt gebed, een klacht, een kreun,
Door ratels, klepels, trommels begeleid.

En elke ochtend werd het lied, de frase
Herhaald en aan de boslucht toevertrouwd:
Zo vormde zich allengs een klankoaze,
Een klanknest in de klankzee van het woud.

Akoestiek

De handgemaakte benen fluit of trom
Waarmee de medicijnman zijn affecten
Tot leven blies, zijn clan tot leven wekte,
Gold als de vroegste vorm van eigendom.

Hij zong een vraag, gaf antwoord, om en om,
Zo concurreerde hij met de gebekte
Dieren, met de vogels, de insecten:
Muziek plus poëzie was heidendom.

De eerste ambachtsman, de botbewerker,
Roerde zich met trommels, ratels, fluiten
Om geesten te verjagen of te danken.

De wereld was één wildernis van klanken
En de bedwelmde, dansende berserker
Ging zich aan alcohol en dans te buiten.

Vuur

Vuur domesticeren was een kunst:
De vuurplaats borg een schat waarop men broedde,
Als een geschenk, een goddelijke gunst
Die men verzorgde, koesterde en hoedde.

Het zonne-ei dat in het donker gloorde
Was als een bron van licht en energie
Die bovendien tot zang en poëzie
Verleidde, op de trektocht naar het Noorden.

De mensheid van het allereerste uur:
De wereld was van wildernisnatuur
Vergeven, zingend werd om prooi gebedeld

En om een beker werd een man ontschedeld;
Geen planten nog, geen dieren, enkel vuur
Had men getemd, genuilkorfd en veredeld.

Akkers

Waar rivieren buiten oevers traden
Vormden zich de allereerste akkers:
De beste klei was voor de pottenbakkers
En boeren plantten er hun houten spaden.

Landarbeid ging samen met muziek,
Mensenstemmen zongen als ze werkten,
In groepsverband de grond als ploeg bewerkten
En zelfs het artefact van keramiek,

De aarde die, na plaggen, graven, spitten,
In ovens, in de zuiverende hitte
Tot aardewerk verhardde, sublimeerde,

Werd pas een kunstwerk dat men emailleerde,
Dat elke vorst of kenner wou bezitten,
Door het niveau waarop men musiceerde.

Overheid

Het op de akkers uitgestrooide zaad
Bracht voort, behalve oogst, ook revolutie
En tweespalt, over opslag, distributie,
En zo ontstond, als kiem, de landbouwstaat:

Een opslag- en verdelingsinstitutie,
Zo vormde zich, als vrijplaats voor beraad,
Een waredistributieapparaat:
Een hof, een overheid, een constitutie.

De staat verzamelde, de staat kon sparen,
Het collectieve overschot beheren
Uit voorzorg, en verduurzamen tot 'waren'.

En weldra ging de kaste van de heren
Het oogstrestant bestieren en verteren
Uit winstbejag of voor de magere jaren.

Schoonschrift

En om een hof, met harems, voorraadschuren,
Tempelschatten, priesterscharen, stallen
Op transparante wijze te besturen
Gebruikte men gewichten en getallen

En tekens. Door de arbeid van geleerden
Die tekens vereenvoudigden, stileerden,
Werden ze hanteerbaarder, abstracter:
Het teken zelf werd letter, werd karakter.

De eerste anonieme schrijvers waren
Literaire handwerkambtenaren
Die teksten, als sribent of stempelzetter,

Vermenigvuldigden tot exemplaren
En in de loop der tijd werd elke letter
Herkenbaarder en functioneler - netter.

De wil tot weten

1

Hamlet: Act 1, Scene 1

A platform before the castle...

De observatiepost, de uitkijktoren,
De zee, de hemel als het panorama
Waar de nieuwe ster zich manifesteerde...
En Hamlet wil, als vorsende geleerde,
Nu zelf de Nova als getuige 'horen',
Maar sterren maken plaats voor ochtendglorien
En sterrenkunde wijkt voor koningsdrama.

$$H \Psi = E \Psi$$

Van Schrödingers baanbrekende formule,
De wapenspreuk van bèta-idiomen,
Waarmee hij de ondenkbaar minuscule
Wereld van vibrerende atomen

Betrad, van kwantum-fysische fantomen,
Bestaan geen protocollen, geen notulen:
Een kwantumsprong, een quasi-autonome
Intuïtie zonder preambule.

En kennis = macht, want deze vergelijking
Was rekenkunst, briljante algebra,
Maar ook een waarheidsochtend, een herijking,

Een route naar de nieuwe fysica
Van kernbom en uraniumverrijking
En naar de *Nobel Prize*, de prijsuitreiking.

Vergankelijkheid

Terwijl ze dansend door de ruimte zwerven
Raken moleculen op hun tochten,
Tijdelijk, door toeval, soms vervlochten,
Met leven (cellen, botten, stengels, nerven);

Met groeien, consumeren en bederven,
Met reproductie en met overerven:
Hun toevalsbanen en hun toevalsbochten
Voeren soms door levende gedrochten.

Maar wat is leven? Weefsel, energie,
Tijdelijk houdbaar, tijdelijk opgenomen
In een gevormde, quasi-autonome

Constellatie, net als poëzie.
Het eindigt in een smeltkroes van atomen:
De onvergankelijke entropie.

Naar: Erwin Schrödinger, What is Life?

Leven is oorlog

Ὁ πόλεμος: het leven zelf als strijd,
Bacteriën staan continu aan ‘fagen’
Bloot, predators die hun prooi belagen,
Zonder mededogen of respijt,

Die zich een route door hun celwand knagen,
Reflexmatig, in een mum van tijd:
Het Zijn als een verraderlijk tapijt,
Bezaaid met parasietenhinderlagen:

De meest primaire, meest eenvoudige
Verdelgers, die hun genen repliceren
En zo hun circulaire, enkelvoudige

Genoom, hun RNA insemineren,
En zo hun gastheer ijskoud liquideren
En zo zichzelf verhonderdvoudigen...

Creationisme

Wij waren proefpersonen in Gods Ark,
Gods proefstation, slechts proefdier in Gods proeven
("Vederloos, tweevoeter, zonder hoeven"),
Het Paradijs was als een mensenpark.

In the beginning all the world was dark,
De wereld was als één immense groeve,
Maar stof werd vlees, tot leven kwam de quark,
En heel de aarde werd één groene hoeve.

God zelf verordineerde de Big Bang
En in een biochemisch atelier
Schiep Hij Zijn organismen, twee-aan-twee,

Als dragers van gameten met één streng.
De aarde werd één tempel, één moskee...
Gods slotsom: "Het is goed, wat Ik volbreng".

Toekomstscenario

Geërodeerde aarde wordt weer woud,
Robots zullen Mars koloniseren,
In polders wordt niet langer graan verbouwd,
Maar brandstof. Continenten convergeren...

Geen natiestaten meer, slechts invloedssferen,
Veel aandacht is gericht op soortbehoud
En koolstofmoleculen transmuteren
Tot diamant, vulgair metaal wordt goud...

Landengroepen rijgen zich aaneen,
De wereld kan het zonder olie stellen,
Op aarde tiert een woud aan zonnecellen,

In vitro-eiwit houdt ons op de been,
Biocoatings die zichzelf herstellen,
Kunstmatig spinrag, nano-chips, grafeen...

Tehamana

Gauguin, dan nog effectenmakelaar,
Begint vrij laat, als *selfmade* amateur
En als impressionistisch kunstenaar
Aan zijn onderzoek naar licht en kleur.

Zo wordt hij schilder, keramist, graveur
Van mythen: zijn model is dertien jaar,
Demonen van haar clan bespieden haar,
Je ziet, voelt, wordt gewaar, haar huid, haar geur...

Vorstin van het verdoemde ochtendland:
Gauguin bezoekt haar, niet als pederast,
Maar als een archeoloog met doek en kwast.

Want dit had hij te zoeken op Tahiti:
Een op het doek gebrachte Nefertiti,
De Franse, Polynesische pendant.

Archeologie

Yakutsk

Oneindig naaldwoud, ingesneeuwd, bemost,
Waar elke ziel te gronde gaat aan spleen:
Hier leefde, tussen toendra, woud en veen,
De herbivoor van gras en winterkost.

Zij bleef bewaard, als ijstijdfenomeen,
Als mammoetoverschot in permafrost,
Als schone slaapster uit het Pleistoceen,
Op achterstand geraakt, destijds, gelost.

Haar winter was genadeloos en streng
En ondanks klaver, helmgras en ginseng,
Leed zijn aan ondervoeding, aan glaucoom.

Haar leven was één wildernissyndroom...
Toch bergt haar vlees, als minuscule streng,
Haar vrijwel onbeschadigde genoom.

Zondeval

De mens floreerde in het Paradijs:
Alles was natuurlijk, onbesmet,
Genietend van een koorzang van gekrijs
En levend hardhout diende hen tot bed.

Ze leefden zonder staat en zonder wet
En zonder geld of eigendomsbewijs,
Maar God zond hen op ballingschap, op reis:
Hun dialoog verstomde tot gebed.

De wil tot oorlog werd de nieuwe trend,
Tot bedstee diende de gevelde stam,
De leeuw werd weer predator voor het lam.

Sindsdien zijn wij Gods lotuskost ontwend,
Geschiedenis werd één experiment,
De looptijd is het tijdperk van Zijn gram.

Nachtogen

Mij hebt U voor de duisternis geschapen.
Uw zonneschijn is schijn: de illusoire
Kleuren die we overdag ontwaren
Vervluchtigen zodra de bliken slapen.

Waar ik me met gehoor en tastzin wapen
Zoek ik het Niets, het authentieke, ware
Zijn, dat wij onmiddellijk ervaren,
Verbanningsoord voor nimfen en priapen.

Wanneer ik, eertijds zelf nog dagbaarbaar,
In bodemloze sterrendieptes staar
Die met subliem geglim mijn pad verlichten,

Zijn de gesternten die ik er ontwaar
In overweldigende vergezichten
De bakens waar mijn routes zich op richten.

Droom (Titanic)

In een Atlantisch sterrenlandschap ben ik,
Onder een laaiend, blakend firmament,
Met Freud en Jung aan boord van de *Titanic*,
Op droomreis naar het toekomstcontinent.

De droomboot, zonder masten, schoten, zeilen,
Koersend onder een blauwe hemeltent,
Maakt als nomadenmetropool zijn mijlen
En onder ons: de diepte, niet te peilen.

Op slag van middernacht schampt, schoksgewijs,
De kiel van staal een Matterhorn van ijs
Die roerloos in de Golfstroom lag te blinken.

Ik voel het schip, dat water maakt, traag zinken
En ik verdrink en als het is vergaan
Resteert de nachtelijke oceaan.

De Kimbren

Ze trokken met hun karren naar het Zuiden,
Het Deense thuisland was te arm, te brak,
Een huif uit stro en riet en runderhuiden
Verschafte op de route onderdak.

De zegetocht van boeren, kleine luiden
Uit de omgeving van het Skagerrak
Brak elk record, totdat zij het verbruiden:
Een bloedig einde in een cul-de-sac.

Arbeid

Polderboeren zwoegen
In polderklei en drab
Als in een zwarte pap,
Hun zware paarden ploegen.

Wat zee was, staat nu droog...
Polderboeren zaaien
Onder het toezicht oog
Van de luidruchtige kraaien.

Zij leven van levende planten,
Maar in de mijnen planten
De mijnwerkers hun boude
Beitels in verkoalde wouden.

7

1945

Berlijn, vlak na de overgave,
Als dodenstad, als bommenkrater,
Ruïnes, in hun puin begraven,
Atlantis, maar dan boven water.

Een Liefde

De beeldhouwster als beeld

Ik beitel jou, jij bent mijn beeldhouwwerk,
In taal gegoten, blootsvoets in het gras:
De vrouwelijke David die jij was
En bent; natuurgetrouw, verbluffend sterk.

Jij bent mijn beeldhouwwerk, ik ben jouw beitel:
Met jou als zinsbegoocheling, als *spectre*,
Worden mijn saga's pakkender, directer,
Als jij verdwijnt, wordt alles *leer und eitel*.

In mijn verbeelding laat ik jou verschijnen,
Fantomgestalte in een zonnebad,
De zandkuil transformeert tot zeskampmat,
Waar ik de jouwe word en jij de mijne.

Een Buonarotti ben je van nature,
Zelf stoerder dan jouw stoerste steensculpturen.

Eenmalig

Er huist in jou iets bronstijdachtig ‘oers’,
Hoewel ik jou alleen als replica,
Op rijm gezet, puur talig, gadesla:
Een klankdicht als van bronstijdtroubadours.

Maar op een dag zet ik koelbloedig koers
Naar jou, mijn toevlucht, mijn Amerika,
Wees dan betastbaar, zichtbaar, leef, besta!
Jouw blikspoor maakt mij ziekelijk jaloers.

Je was er, je bestond, en ik benijd
Het tot een droom vervluchtigde verleden,
Mijn gouden tijdgewricht, mijn toentertijd.

Mij wacht de machte-, liefdeloze, wrede,
Voor immer onomkeerbaar ingetreden
Epoche van jouw onbestaanbaarheid.

Wroeging

Wat belette mij de dag te plukken
Door stoeiend op een maanverlichte heide
Jouw naakte torso in het zand te drukken?
Mijn fantasieën, door jouw toedoen, dijen

Tot imponerende theaterstukken
Uit, waarin ik als een toegewijde
Sparringpartner jou alsnog verleidde,
Alsof mijn grote liefde toch mocht lukken.

Een zandstrand, in de vroege dageraad:
Onzegbaar mooi, de zon die als een dooier
Opstijgt uit de zee, maar jij bent mooier...

Azend op, alsnog, een liefdesdaad,
Maakt jouw ontstentenis mij tot een schooier,
Totdat je, in een duinpan, voor me staat.

Benedetta sei tu

Op een feest waar meer dan twintig vrouwen
Dansen die decennia geleden
Nog om hun onweerstaanbaarheid aanbeden
Werden, mag ik jou opeens aanschouwen:

Jouw overstelpend stoere, forse, brede
Torso bleef, gespierd en onbehouwen,
Eigenhandig kleimodellen kneden,
Stenen klompen tot sculpturen houwen.

Nooit stoeiden wij... Een berg wil ik beklimmen,
Aan joviale goden offeranden
Bringen, om, temidden van de schimmen,

Jou aan te treffen: spieren, wervels, tanden,
Jouw messen van ivoor, jouw boxerhanden,
Thou beautified and blessed amongst all women...

Film van de dag

Het is alsof de brosse en cementen
Aarde kwetsbaar bleef, allesbehalve
Bestendig, met de jaren af blijft kalven,
Maar op haar rotsen rusten Jan van Genten.

Een strand, bij oceanen, bij rivieren,
Biedt ideale plekken voor een robbet,
Verschijn! Aan jou zou ik een zware dobber
Hebben - wie van ons zou zegevieret?

Jouw dijen zijn als Kauri-exemplaren,
Effen en kleikleurig, Kauri-basten,
Zodat ik jou in stronken kan ontwaren,

Hun stammen kan omhelzen en betasten,
Als een filmactrice die ik castte
In de wildernis van Karekare.

Zeelucht

Rotsen, strand: hier ben ik waarlijk buiten,
De kust is Portugees, de zee Atlantisch,
De branding wild, onstuimig en romantisch,
En jij verschijnt in beeld als therapeute:

De strandvrouw waar ik al zo vaak op stuitte,
Losbandig, uitgestorven, stoer, bacchantisch,
Jouw therapie: motorisch, niet semantisch,
De spieren van jouw armen zijn als kuiten.

Het heden zegt mij niets, ik heb slechts oog
Voor Amazone-achtige maîtresses,
Mijn blik is die van een archeoloog.

Slechts de verleden tijd heeft mijn interesse,
In bergplateau's ontwaar ik diepe bressen:
De zeeën die er stonden, staan nu droog.

Bekentenis

Ik ben de draaiboekschrijver, de beramer
Van al jouw films, jouw doek, jouw filmhuiszaal,
Jouw lens, jouw camera, jouw donkere kamer,
Jouw Orson Welles, jouw Leni Riefenstahl.

Ik vorm je, met mijn beitel en mijn hamer,
Levensecht en driedimensionaal,
En geef je Nico's stem, als femme fatale,
Maar stoerder oog je, krachtiger, vooramer.

De set, met alles daarbij inbegrepen,
Is een verlaten strand waar wij ontschepen,
Maar zou jij, nu, in deze mensenkluwen

Verschijnen, prima donna's en modellen
Zou jij met afstand in jouw schaduw stellen -
Laat mij alsnog de jouwe zijn, - de Uwe.

Gorterstudies

Pan

De sneeuw dreef roerloos in de donkere schalen
Der Alpen, op de toppen blonk het ijs
Als pieken in het gletsjerparadijs,
De andere landen leken donkere dalen.

De bergflank leek een werkplaats, een fabriek,
En Pan klom dansend naar een hoge pas,
Langs gletsjerplaten, spiegelend als glas,
De toekomstijd was hoorbaar als muziek.

Een kiemcel leek de nacht van het heelal en
Sterren regen zich tot chromosomen
Aaneen - wij zijn slechts levende kristallen,
Een aggregaat van donkere atomen.

En aan de nachtelijke hemel gloorde
De heilstaat in vibrerende akkoorden.

Arbeidersschemering

De eindstrijd is een *killing field*, barbaars,
 Een massasterfte op immense schaal:
 De arbeidersklasse sneuvelt er massaal,
 Als bloemen, blank en rood, als Communards.

Vakkundig neergemaaid, als graan, als koren,
 In koelen bloede, in hun overalls:
 De revolutie als een flessenhals,
 Slechts een enkeling is uitverkoren.

Dit wou hij met zijn poëzie volbrengen,
 Als de Dante van zijn eigen tijd:
 De linkse, dialectische, gestrengte

Waarheid dichterlijk ter sprake brengen
 Van arbeid, kapitaal en klassenstrijd -
 In *Pan* lag heel zijn ziel en zaligheid.

Apotheose

De arbeidersklasse zelf was voortaan heer
En meester, drager van een onbepaalde
Macht, geen klasse die nog tegenwerkte...
De aarde als één werkplaats, als één sfeer

Van arbeid: de fabrieken van weleer
Draaiden meer dan ooit op volle sterkte,
Maar nu uit vrije wil, uit zelfbeheer,
Als een machinepark dat voor hen werkte.

Gouden machines zongen, weefden, snorden
Terwijl de werkers liefkoosden en sportten
En de techniek hun arbeidstijd bekortte.

Want strijd had plaatsgemaakt voor harmonie
En wetenschap was weer met poëzie
Verzoend geraakt, was poëzie *geworden*.

Slotzang

*De wereld werd muziek en het heelal
 Werd licht en ruim, werd als één lichtkristal.
 Gouden machines gonsden, hun matrijzen
 Vulden de voormalige paleizen.*

*Pan zag een nieuw gebouw: de nieuwe eenheid
 Der arbeiders, geïncarneerd in steenheid
 En in een groot vergaderamfitheater,
 Temidden van kristallen lichtgeklater*

*Vervulde zich hun transsubstantiatie
 En keken zij zoals de engelen keken
 Naar God, één punt, als hemelse formatie,
 Verdeeldheid was voorgoed van hen geweken.*

*En de Gouden Geest der Muziek ontkleedde
 Zich, ze deelden zich elkander mede
 En lagen stil als in elkaar verloren
 En kwamen uit elkaar niet meer te voren.*

Totaalkunst

Hij wilde afstand nemen van Jacques Perk,
 Van Willem Kloos, hun burgerromantiek,
 Het Tachtigergevoel, het Ik-tijdperk,
 Met klassenstrijd, machineheroïek -

Het Zijn als één Titanenworstelperk -,
 Niet louter poëzie, maar ook muziek,
 Dans, metafysica en politiek:
 Gorters *Pan* als een *Gesamtkunstwerk*.

Dat maakte dat, met tomeloze vlijt,
 Hij zich in Marx en Kautsky ging verdiepen,
 Zijn dispositie voor lyriek ten spijt:

Voortaan was de machine het principe,
 De kern, de kwintessens, het archetype,
 Het wezen zelf van de moderniteit.

Kunstenaarsliefde

Zoals Gauguin destijds de wijk nam naar
 Tahiti, niet om seks of prostitutie,
 Maar om zijn kunst, *pour rajeunir son art*
 Met kleuren van een hogere resolutie,

Zo aasde Gorter op een substitutie
 Voor duinlyriek, vermetel en topzwaar:
 De blijde boodschap van de revolutie
 (“Al moest ik worden vierendertig jaar...”).

En waar Gauguin op Polynesisch-Franse
 Bodem, als wanhopige recluse
 Zijn dertienjarige maîtresse-muze

Vereeuwigde, beleefde Pan door dansen
 En musiceren op een groots-diffuse
 Wijze zijn homerische romance.

Gorterfragmenten

Gorters hoofd, zijn kortgeknipte scalp,
Is als een bergtop, als een grijze Alp;
Het is alsof zijn blik mij ziet en groet.

Van zijn gedichten ken ik elke zin:
Hij staat met Shelley en met Hölderlin,
Met Brecht, met Dante op gelijke voet...

*Zoals wie op een verre bergtocht gaat,
Zijn berggereedschap naziet, stapsgewijs,
En dan de bergtop, als een blauw gelaat,*

*Vanuit het dal opmerkzaam gadeslaat...
Zoals een schaatser op het verse ijs
Het wak ontwarend in het effen grijs...*

Thuisfront

Londen 2012 (retourvlucht)

De metropool: het zonlicht straalt en daalt,
De stad lijkt één Olympische tribune:
Wie hier als eersteling de eindstreep haalt
Wordt een symbool van vlees, een levensrune.

Er wordt gebouwd, geboord, gevist, gedregd
Op de Noordzee, bij de Doggersbank:
Een landschap dat ooit droog stond, staat nu blank,
Ooit wordt het ingepolderd, drooggelegd.

In weidse ruimtes wordt de blik profetisch:
Beladen, schijnbaar stilgevallen schepen
Trekken in het water witte strepen;

Het thuisland, eerst ontroerend, fraai, esthetisch,
Blijkt ter plekke druilerig, benepen:
Sonnetten klinken er al gauw pathetisch.

Studeerkamer

Omdat ik liever schrijf dan iemand spreek,
Me graag omgeef met oude, uitgelezen
Oeuvres (terend op hun taal, in wezen),
Verschans ik mij in mijn bibliotheek.

Slechts door te dichten, dagelijks, week na week,
Word ik ingewijd en onderwezen,
In elk sonnet en elke pennestreek
Schuilt onderzoek: een vraag, een hypothese.

Zo zoek ik, lezend, schrijvend, het gesprek,
De dialoog, zelfs vriendschap, bij verstek,
Met Shakespeare, Gorter, Schrödinger, Gauguin.

Mijn poëzie is verre van mondain,
Eerder reflexief: lectuur, flash back,
En slechts in zekere zin contemporain.

Bijbelse anatomie

De omvang van uw brein is ruim bemeten
En heel uw lichaam is één huis, één pand
En in uw hart heb Ik Mijn oog gepland
Als innerlijke censor, als geweten.

Naar Jezus Sirach - I.M. Piet Kloppenborg

Maori voor beginners

Rongopai is Evangelie, *tangi*
Is klaaglied: mooie woorden, mooi en rijk,
Maar mooier, buiten alle vergelijk,
Is *rangatiratanga o te rangi*,
De term die Jezus muntte: Hemelrijk.

Huiswaarts

De Boeing glijdt als een metalen maan
 Over de leegte, onheilspellend zwart,
 Van de nachtelijke oceaan,
 Het beeldscherm kruisend, terug naar plaats van start.

Het duister breekt, de ochtend wakkert aan
 En onbehagen slaat me om het hart,
 Alsof mijn laatste dag is ingegaan,
 Plotsklaps mijn laatste etmaal slaat als bard.

Siberisch hoogland: rompen en gewrichten
 Van grauwe bergen, gletsjers en bevroren
 Wanden, glad en wit als beitelsporen...

Glijdend door sublieme vergezichten
 Voltooi ik dit sonnet voor dovemansoren:
Wat wordt er van mijn 1001 gedichten?

